Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 4, 2019, p. 1905-1929

DOI: 10.29228/TurkishStudies.23507

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 30.06.2019

✓ Accepted/Kabul: 10.08.2019

✍ Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (22.07.2019)-Referee 2 (23.07.2019)

This article was checked by iThenticate.

KAMU DİPLOMASİSİ VE HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NÜN KOSOVA'DAKİ FAALİYETLERİNİN ANALİZİ*

Mustafa YILMAZ** - Elif PACOLARI***

ÖZ

Devlet-devlet ilişkisinden devlet-toplum ilişkisine ve kültürel ilişkilere dayanan kamu diplomasisi, geleneksel diplomasinin yerine farklı kurumlar, araçlar ve yöntemler kullanılarak diğer ülkelere yumuşak güç uygulamaktır. Bu yumuşak güç uygulanırken çeşitli aktörlerden yararlanılır. Bu aktörler medya, uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları olabildiği gibi; kanaat önderleri, baskı grupları ve küresel veya özel işletmeler de olabilmektedir. Bu aktörlerle devletler kamuoyu oluşturarak hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Kamu diplomasisini geleneksel diplomasiden ayıran en önemli etkenlerden biri de halkla ilişkiler unsurudur. Halkla ilişkiler hem örgüt ve şirketlerin hem de devletlerin hedef kitlelerini etkilemede önemli rol oynayabilmektedir. Hem kamu diplomasisi hem de halkla ilişkiler faaliyetlerinde amaç iyi bir planlamayla başarılı iletişim stratejileri geliştirmektir. Bu bağlamda çalışmada halkla ilişkiler aracı olarak görülen kamu diplomasisini Türkiye'nin Kosova'daki Yunus Emre Enstitüsü faaliyetleriyle ne denli uyguladığı araştırılmış ve bu faaliyetler içerik analizi yöntemiyle halkla ilişkiler ve kültürel iletişim modelleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırmada Yunus Emre Enstitüsü'nün 2014 yılından araştırmanın bitirildiği 2018 yılına kadar resmi internet sitesinde Kosova ile ilgili yayınladığı haberlerdeki faaliyetlerin türü ve iletişim modeli araştırılmıştır. Buna göre, Yunus Emre Enstitüsü'nün

* Bu çalışma; Pacolari, E. (2019). *Kamu Diplomasisi Çerçevesinde TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki Faaliyetlerinin Analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli mahrepli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: m.yilmaz@kocaeli.edu.tr

*** Halkla İlişkiler ve Reklam Uzmanı, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Mezunlu, E-posta: elifpacolari@gmail.com

çoğunlukla çift yönlü asimetrik ve enformasyon modelleriyle faaliyetler uyguladığı saptanmıştır. Bunun dışında Enstitü'nün kültürel alanda ve dil eğitimi alanında Türkiye'nin tanıtımını sağlayan faaliyetleri gerçekleştirerek Türkiye'nin Kosova'daki kültürel diplomasi aktörü olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Halkla İlişkiler, Kosova, Türkiye, Yunus Emre Enstitüsü

ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF YUNUS EMRE INSTITUTE IN KOSOVO IN PUBLIC DIPLOMACY AND PUBLIC RELATIONS

ABSTRACT

Public diplomacy, which is based on state-state relations, state-society relations and cultural relations, is to apply soft power to other countries by using different institutions, tools and methods instead of traditional diplomacy. Various actors are used to apply this soft power. These actors can be media, international organizations, non-governmental organizations; opinion leaders, pressure groups, and global or private businesses. With these actors, states are trying to reach their goals by creating public opinion. Public relations is one of the most important factors that distinguish public diplomacy from traditional diplomacy. Public relations can play an important role in influencing the target groups of both organizations and companies. The aim of both public diplomacy and public relations activities is to develop successful communication strategies with good planning. Institute for public diplomacy in this context seen as a tool of public relations work Turkey's Yunus Emre in Kosovo activities with researched the extent to implement these activities were analyzed in the framework of public relations and cultural communication models with content analysis method. In this research, the type of activities and communication model in the news published by the Yunus Emre Institute on the official website of Kosovo from 2014 to 2018, when the research was completed, was investigated. Accordingly, it was found that the Yunus Emre Institute mostly applied bi-directional asymmetric and information models. Apart from that, in the cultural field Institute and language training in the field of performing activities that promote Turkey has been determined that Turkey's cultural diplomacy actors in Kosovo.

STRUCTURED ABSTRACT

This study is about determining the extent of public diplomacy and the communication activities of the states with the peoples of the other states and how the two-way process based on the transparency, reality and feedback envisaged by today's public diplomacy is applied. In this context, public diplomacy activities implemented by the Institute for Kosovo, Turkey's Yunus Emre explored in the research is to determine the type and size of these communication activities.

Although public diplomacy is based on diplomacy, it essentially covers different actors, goals and communication. While diplomacy involves the communication of states with other states with the ministry of foreign affairs or in the direction of elected ambassadors, public diplomacy deals with relations with foreign populations. With these relations, states try to produce soft power by aiming to provide international recognition, image and nation branding. Countries' own richness such as historical, cultural and educational rather than military and economic power constitutes its soft power. With these soft power elements, countries can increase the awareness and respectability of their countries and achieve their international goals through their activities abroad.

States that implement public diplomacy through soft power policies resort to various actors in implementing them. These actors can be public institutions and organizations as well as various non-governmental organizations, international organizations, global and private companies or religious leaders, intellectuals can be opinion. With the help of these actors by using various media or pressure groups, states try to develop their powers in a cultural sense and public diplomacy emerges as a soft power element.

The activities of states with the peoples of other states bring continuity of communication. Public diplomacy achieves its goals by creating public opinion. Public opinion reveals the link of public diplomacy with public relations. Public diplomacy, which has widened from traditional diplomacy, plays an active role in the fields of social and cultural interaction besides the political field. Both public diplomacy and public relations show similarities in these areas. Both are involved in communication activities such as strategic planning and implementation. The public relations models developed by Peisert and Gruning and Hunt, one of the pioneers of public relations, which developed the cultural communication model related to public diplomacy, reinforce this similarity. Both models have one-way communication models based on persuasion and image creation, and two-way models that make changes on both sides based on understanding and feedback. So much so that both public diplomacy and public relations support a two-way symmetric model that ensures cooperation based on transparency and feedback.

Kosovo is located in the center of the Balkan peninsula and forms a border with Serbia, Montenegro, Macedonia and Albania. With a population of approximately two million, Kosovo is a small country, but includes many elements such as Albanians, Turks and Bosniaks. many years of Kosovo to remain under Ottoman rule in Kosovo makes it an important country for Turkey. Kosovo is connected to both history and cultural ties with Turkey, with public diplomacy activities developed it has the potential to maintain this commitment. One of the key institutions that implement public diplomacy activities in Turkey in Kosovo is Yunus Emre Institute. Yunus Emre Institute, Turkey and the Turkish language, aiming to build a bridge of friendship between other countries, organizes the transfer of activities of Turkish culture and values. It operates with the Yunus Emre Institute foreign peoples understanding, in signing on scientific projects with various business associations to win the sympathy and Turkey can create image and wants

to develop their relations in accordance with the interests of the parties with both mutual project.

In this context, the work of public diplomacy activities in Turkey's Yunus Emre Institutes, applied to Kosovo was investigated. These activities were evaluated within the framework of Peisert's cultural communication model and Gruning and Hunt's public relations models, and the content analysis method was used to determine the type and size of communication. In the study, the news related to the activities of Kosovo in the news searched with the keyword "Kosovo inde on the official website of the Yunus Emre Institute were included in the research and the years in which the Yunus Emre Institute shared its activities with the public on the official website were taken as basis. Accordingly, the period from 2014, when Yunus Emre Institute shared its activities on its official website, to 2018, when the survey was completed, constituted the limitation of the research.

The Yunus Emre Institute organizes activities in four areas in Kosovo: scientific projects, cultural events, courses and Turkish language education. Between 2014 and 2018, a total of 135 activities were found in the activity news searched with the keyword "Kosovo inde on the official website of the Yunus Emre Institute. The majority of these activities are in the cultural field, followed by activities in the field of courses. Yunus Emre Institute, which carries out activities in the field of cultural diplomacy, performs these activities in accordance with two-way asymmetric and information models. In the second place, press agency / promotion and one-way transfer models of culture are seen. The fact that the institute's activities are related to Turkish language education and Turkish culture has increased the incidence of press agency / promotion and one-way transfer models of culture. When the activities implemented according to the symmetrical approach supported by both public diplomacy and public relations are observed, various scientific projects, cultural activities and courses in which cooperation and exchange are provided can be seen. In addition, in-depth interview with the Director of the Yunus Emre Institute in Kosovo Dr.. Mehmet country's public diplomacy in the Institute's activities in Kosovo and Turkey were discussed how to implement the application. Stating that the Yunus Emre Institute serves as a cultural diplomacy institution, Ülker emphasized that the mission and vision of the Institute, regardless of Kosovo or any country, are of the same sensitivity for all countries. In this context, he mentioned three main objectives of the Institute. These; Teaching Turkish as a foreign language, cultural activities, art activities and sometimes the implementation of history-related practices.

In this context, it can be said that Yunus Emre Institute is an important cultural diplomacy actor in Kosovo as well as other countries. with cultural and artistic activities, the institute with several courses and Turkish language education, while trying to build friendship and brotherhood bridge in Kosovo, Turkey's increasing awareness abroad, comes from the pioneering institutions to create image and reputation. The Yunus Emre Institute, which seeks to develop its activities on transparency without granting any privilege to any nation in Kosovo and aims to carry out collaborations while doing so, should increase the frequency of activities that support feedback and benefit both parties. In addition, the fact that the Yunus Emre Institute is a public institution

and that its activities are limited by the articles of the law may affect public participation and may also damage the transparency of the activities. Therefore Institute and enforcement similar to that of Turkey's public diplomacy should be more careful and all public institutions should increase their activities in support of a two-way dialogue-based feedback. In this way, Turkey, symmetrical approach also supported by public relations to adopt a new form of public diplomacy will have the perfect opportunity to practice. And that in an important country with its geographical location as well as extensive history and culture, together with valuable NGOs and communication channels from Turkey, when applying its activities with the right communication strategy to become one of the countries with effective and successful public diplomacy is the future.

Keywords: Public Diplomacy, Public Relations, Kosovo, Turkey, Yunus Emre Institute.

Giriş

Devletlerin birbiriyle siyasi anlamda anlaşmalar yaptığı ve bu anlaşmaların büyükelçilikler veya seçilen kişiler nezdinde yapılması olarak bilinen diplomasi, günümüzde devletlerin çıkarlarına ulaşmasında yetersiz kalmaktadır. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerden devletler de etkilenmiş ve kamu diplomasisi kavramı değişikliklere gitmiştir. Devletlerin diğer devletlerin halkıyla ya da halkların diğer devletlerin halkıyla çıkarlarına uygun iletişimin uygulanması olarak tanımlanan kamu diplomasisiyle devletler istedikleri imajı, itibarı, saygınlığı ve bilinirliğini devlet eliyle değil, halkla iletişimle kamuoyu oluşturarak elde etmeye çalışmaktadırlar.

Devletler, kamu diplomasisi faaliyetlerini çeşitli kamu kurumlarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla, uluslararası örgütlerle, uluslararası etkinliklerle çeşitli kanaat önderleri, medya organları ya da baskı gruplarını kullanarak gerçekleştirmektedirler. Kamu diplomasisinin bu araç ve teknikleri kullanarak uyguladığı uygulamalarla devletler güçlerini kültürel anlamda geliştirmeye çalışmakta ve kamu diplomasisi bir yumuşak güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devletlerin yumuşak güç unsuruyla kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için oluşturmak zorunda oldukları kamuoyu ve kamuoyunu oluşturmak için de kullanılan iletişim faaliyetleri kamu diplomasisinin halkla ilişkilerle olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Geleneksel diplomasiden sıyrılarak daha geniş hale gelen kamu diplomasisi, siyasal alanın dışında sosyal ve kültürel etkileşim alanlarında da aktif rol oynamaktadır. Hem kamu diplomasisi hem de halkla ilişkiler bu alanlarda benzerlikler göstermektedirler. Her ikisi de bu iletişim faaliyetleri içerisinde stratejik planlama ve uygulama gibi süreçlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler uygulamaları değerlendirilmiş, benzerlikleri ortaya konularak Gruning ve Hunt'ın halkla ilişkiler modeliyle Peisert'in kültürel iletişim modelleri çerçevesinde Türkiye'nin Kosova'ya özgü kamu diplomasisi faaliyetleri analiz edilmiştir. İçerik analizi yöntemiyle Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki faaliyetlerinin belirtilen modeller çerçevesinde analizinin yapıldığı araştırmada ayrıca Kosova'daki Yunus Emre Enstitüsü Müdürü Dr. Mehmet Ülker ile yapılan görüşmeye yer verilmiş kendisiyle Enstitü'nün Kosova'daki kamu diplomasisi faaliyetleri tartışılmıştır.

Yumuşak Güç Olarak Kamu Diplomasisi

Diplomasi; “bir hükümetin belli konulardaki kanı ve görüşlerini doğrudan doğruya öteki devletlerin karar vericilerine iletme sürecidir” (Gönlübol, 1985: s. 116). Yağmurlu'ya göre diplomasi; “uluslararası ilişkileri, devlet-devlet düzeyinde ve diplomatlar arasındaki etkileşimle düzenleyen bir alandır” (2007: s. 12). Öyle ki diplomasi, bir devletin siyasi çıkarları için askeri güce başvurmadan diğer

devletlerin çıkarlarıyla bağlantı kurma aracıdır (Kelley, 2010: s. 286). Tuncer ise diplomasiyi; “uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi sanatı olup devletler arasındaki ilişkilerin görüşmeler yoluyla yürütülmesi” olarak tanımlamaktadır (2005: s. 11).

Şekil 1. Merkezi Olmayan Diplomasi

Kaynak: (Kelley, 2010: 296).

Diplomasi zamanla siyasi gücünü zayıflatarak şeffaf ve kamuoyuna açık bir hale gelmiştir. Öyle ki resmi diplomasi geleneksel otorite ve kaynaklarını dış işleri bakanlığının yetkisi dışındaki aktörlere bırakmıştır. Şekil 1’de de gösterilen resmi diplomasi zamanla kendini sivil toplum kuruluşlarına (STK), aydınlara, dini liderlere, tanınmış kişiler ve devlet dışı sektörler gibi diğer aktif alt kümelerle bırakmıştır (Kelley, 2010: s. 295).

Diplomasinin devlet dışı aktörlere evrilmesiyle kamu diplomasisi kavramı da ortaya çıkmıştır. Kamu diplomasisi bir ülkenin diğer bir ülke ve o ülkenin vatandaşları arasındaki iletişimi ve etkileşimi ifade etmektedir (Geng, 2016: s. 19). Politik halkla ilişkilerin önemli aygıtlarından biri olan kamu diplomasisi, ülkelerin dış işleri bakanları ve diplomatları tarafından yürütülen diplomasinin tamamlayıcı unsurudur. Yumuşak güç olarak da bilinen kamu diplomasisi hükümet dışı birey ve kurumlarla gerçekleşmektedir (Bıçakçı, 2016: s.70). Nye, kamu diplomasisini hükümetlerin yalnızca hükümetlerle değil, diğer ülkelerin halkıyla iletişim kurmak ve onları çekmek için çeşitli kaynakları seferber ederek uyguladığı faaliyetler olarak tanımlamaktadır (2008: s. 95).

Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden farklı olan devlet-devlet ilişkileri yerine devlet-toplum ilişkileri, toplum-toplum ilişkileri ve kültürel ilişkilere dayanmaktadır. Bu yeni diplomasi tarzı, dış işleri bakanlıkları yerine sivil alana yönelik kültürel kurumlar tarafından yürütülmektedir. Kamu diplomasisinde halkla ilişkiler, itibar ve algı yönetimi, propaganda, lobicilik, ulus markalama, gündem belirleme ve iletişim araçlarıyla bilgilendirme gibi programlar geleneksel diplomasinin resmi araç ve yöntemlere ilişkin mekanizmaları yerine uygulanmaktadır (Ekşi, 2017: s.192). Devlet adamlarının ve diplomatların resmi kanallarla yürüttüğü etkinlikleri içeren geleneksel diplomasi yerini dış politikanın da ötesinde sivil toplum kuruluşlarına, yabancı kamuoyu oluşturma çabalarına, kültürel etkileşimle ilgilenen kamu diplomasisine bırakmıştır (Yılmaz ve Kılıçoğlu, 2017: s. 118).

Kamu diplomasisi terimi 1960'lı yılların ortalarında Edmund Gullion'ın dış politikaların oluşumu ve yürütülmesi konusundaki halkın tutumlarını etkilemek için bu yöntemi kullanmasıyla ortaya çıkmıştır. Gullion, kamu diplomasisini geleneksel diplomasiinin ötesinde uluslararası ilişkiler boyutlarıyla değerlendirmiş, kamu diplomasisini; yabancı ülkelerde kamuoyu oluşturma, özel grupların ve ilgi alanlarının bir ülkeyle diğeri arasındaki etkileşimi, diplomatlar ve medyanın iletişimi ve kültürler arası iletişim süreci olarak özetlemiştir (Szondi, 2008: s. 2). Sonraki yıllarda bu terim Amerika Birleşik Devletleri'yle (ABD) özdeşleşmiştir. ABD Soğuk Savaş'ın karşısında kamusal kampanyalar yapmaya, Amerikan yaşam tarzını yabancı kamuoyuna iletmeye başlamıştır. Bu dönemde ABD açısından mevcut bürokratik baskılar içerisinde devlet gündeminde kamu diplomasisine öncelik vermek zor olmuştur. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırıyla İslam dünyası ve Batı arasında sorunlu ilişkilerin başlaması, kamu diplomasisinin dönüm noktası olmuştur (Melissen, 2005: s. 6).

Kamu diplomasisinin evrimi ve uygulaması kendisini önemli ölçüde etkileyen ve şekillendiren Soğuk Savaş'ın zirve yaptığı yıllara kadar uzanmaktadır. Tarihsel olarak, Amerikan kamu diplomasisi sembolik yapıların çöküşüyle işaretlenen uluslararası politik iklimdeki değişikliklere bağlı üç farklı aşamada değerlendirilebilir. İlk dönem Amerikan ve Batı değerlerinin ve normlarının Demir Perde ülkeleri denilen Doğu Avrupa ülkeleri boyunca yoğun bir şekilde yayıldığı ve orada yaşayan insanları ikna etmek için bir dizi yöntemin kullanıldığı kırk yılı aşkın bir dönemdir. Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla başlayan ikinci dönemde kamu diplomasisine daha az çaba harcanmış ve duraklama yaşanmıştır. Üçüncü ve son dönem ise Dünya Ticaret Merkezi'nde gerçekleşen 11 Eylül 2001 tarihindeki terör saldırısıdır. Her aşamada kamu diplomasisi yeniden tanımlanarak yeni anlamlar ve yeni yorumlar kazanmıştır (Szondi, 2008: s. 2).

Kamu diplomasisi diplomasiinin getirdiği sınırlılık ve zorluklardan ayrılmıştır. Yeni kamu diplomasisiyle artık bu süreç diplomatlar tarafından yürütülen bir propaganda olmaktan çıkmıştır (Melissen, 2005: s. 11).

Günümüz kamu diplomasisinin geleneksel kamu diplomasisiyle olan farklılıklarına değinen Szondi, farklılıkları şu tabloyla açıklamıştır:

Tablo 1: Geleneksel ve 21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	21. yüzyıl Kamu Diplomasisi
Şartlar	Çatışma, devletler arası gerilim	Barış
Hedefler	Hedef kitlelerde davranış değişikliği oluşturarak hedef ülkede istenen siyasi değişimi sağlar.	Ülkenin yurt dışında imaj ve itibarını sağlamak için siyasi ve ekonomik çıkarlar geliştirir.
Stratejiler	İkna, kitlelerin yönetilmesi.	İlişki geliştirir ve sürdürür, kamuyla angaje olur.
İletişim Yönu	Tek yönlü iletişim (monolog)	Çift yönlü iletişim (diyalog)
Araştırma	Çok az, hiç yok	Geri bildirimin önemli olduğu bilimsel araştırmaya dayalı kamu diplomasisi uygulanır.
Mesaj İçeriği	İdeolojiler, çıkarlar	Fikirler, değerler
Hedef Kitle (Halklar)	Hedeflenen ülkenin tüm halkı; mesaj gönderen ve mesaj alan	Seçilmiş, iyi tanımlanmış halk + içerideki halklar ve katılımcılar
Kanallar	Geleneksel kitle iletişim araçları	Çoğunlukla ağlarla kişiselleştirilmiş eski ve yeni medya
Bütçe	Hükümet tarafından destekli	Kamu ve Özel ortaklıklar

Kaynak: (Szondi, 2009: 305)

Devletten devlete ilişkiler bazında görülen geleneksel diplomasi gizlilik içinde yürütülürken, kamu diplomasisi hükümet ve hükümet dışı aktörlerle yürütüldüğü için daha şeffaftır ve bu yüzden daha fazla kitleye ulaşmayı amaçlamaktadır (Oktay, 2012: s.128). Öyle ki kamu diplomasiinin bu denli şeffaf

olma çabası ve halkla iletişim içerisinde olması devletlerin daha samimi ilişkiler kurabileceğinin göstergesidir. Yani devletler artık güçlerini askeri veya siyasi anlamda değil kültürel ve iletişimsel anlamda göstermeye çalışmakta, yumuşak güç unsurlarını oluşturmaya çabalamaktadırlar.

Yumuşak güç; kültür, değerler ve dış politika, değişim programları, kültürel ve bilgilendirme faaliyetleri de dâhil olmak üzere kamu diplomasisi faaliyetleriyle uygulanmaktadır. Kamu diplomasisi yumuşak güç politikası olup hükümetler, özellikle kültür kurumları aracılığıyla dış politikada bu yaklaşımı uygulamaktadırlar (Ekşi, 2017: s. 194). Yumuşak güç, hedef kitlenin tercihlerini şekillendirme becerisine dayanmaktadır, günlük demokratik siyasetin ana ögesidir. Kültür ve siyasi değerler gibi soyut değerlerle ilgili olan yumuşak güç sadece ikna çabası olarak görülmemelidir. Yumuşak güç cezbetme becerisidir ve bu beceri yumuşak gücün davranışsal gücüdür, yumuşak güç kaynakları ise söz konusu cazibeyi oluşturan değerlerdir (Nye, 2017: s.25).

Günümüzde bir ülke tarafından kullanılan kaynaklar, araçlar veya politika seçimi ne kadar çoksa başka bir ülkeye vereceği güç o kadar etkili olmaktadır. Bu sebeple, ilişkilerin asimetrik doğası bir güç kaynağıdır ancak, ilişkilerin daha eşit ya da karşılıklı olarak bağımlı olması durumunda gücün rolü azalabilmekte ya da yok olabilmektedir (Changhe, 2013: s. 546).

Bir ülkenin politikalarının başkaları tarafından meşru olarak kabul edilmesi, o ülkenin yumuşak güç kapasitesini de tanımlamaktadır. Güçten farklı olarak yumuşak güç, askeri ve ekonomik göstergelerin ötesinde etki ve çekim alanlarını açıklamaktadır. Farklı faktörler yumuşak gücü beslemektedir: Kültür, eğitim, sanat, yazılı ve görsel medya, film, şiir, edebiyat, yükseköğretim (üniversiteler, araştırma merkezleri, vb.), STK'lar, bilim ve teknoloji, turizm, ekonomik iş birliği ve diplomasi platformları bunlardan bazılarıdır. Yumuşak güç, bu unsurların bir birleşimi olarak ortaya çıkmakta ve bize bir ülkenin kültürel zenginliği ve sosyal sermayesi hakkında fikir vermektedir (Kalin, 2011: s. 10).

Halkla İlişkiler Ekseninde Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisine ilişkin yapılan tüm tanımlar onun iletişime dayalı bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Bıçakçı, kamu diplomasisini; “hedef ülkelerin kamuoyunu bilgilendirmek ya da etkilemek için ilgili hükümetlerce desteklenen halkla ilişkiler eksenli faaliyetler” olarak tanımlamıştır (2016: s. 72). Erdoğan, halkla ilişkileri; “siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda yönetici sınıfların, grupların ve bireylerin belli amaç ve çıkarları gerçekleştirmek için yapılan faaliyetler” olarak tanımlamaktadır (2011: s. 386). Halkla ilişkiler sorun yönetimi, kurumsal iletişim, kriz iletişimi ve kurumsal sosyal sorumluluk gibi konularla ilgilenmektedir. Bu durumda halkla ilişkiler hem resmi hem de kurumsal düzeyde işletmeler ve STK gibi gönüllü sektörlerle kadar birçok farklı kuruluşla birlikte çalışmalar sürdürmektedir. Halkla ilişkiler uygulamaları hem örgüt kültürleri hem de çok kültürlü bağlamlar içinde kültürler arası bir role sahiptir (L’Etang, 2009: s. 609).

Geleneksel diplomasiden sıyrılarak daha geniş hale gelen kamu diplomasisinin siyasal alanın dışında sosyal ve kültürel etkileşim alanlarında da aktif rol oynaması onun iletişim faaliyetlerini de beraberinde kullandığını göstermektedir. Hem halkla ilişkiler hem de kamu diplomasisi bu alanlarda benzerlikler göstermektedirler. Her ikisi de bu iletişim faaliyetleri içinde stratejik planlama ve uygulama gibi süreçlerde bulunmaktadır.

Nye, bu bağlamda kamu diplomasisinin üç boyutundan bahsetmektedir. Bu üç boyut bir ülke için istenilen imajın yaratılmasında önemli bir rol oynarken, istenilen sonuçlara ulaşma olasılığını da artırmaktadır:

a) Günlük İletişim: İç ve dış politika kararlarının kapsamını açıklar. Haber akışının sürekliliği ve yabancı basın en önemli hedef durumundadır. Oluşabilecek krizlerde hızlı karşılık verme, haksız suçlamaların cevaplandırılabilmesi gibi hazırlıklı olunmasını da içermektedir.

b) Stratejik İletişim: Kampanya hazırlama sürecine benzer. Ana temaların markalaştırılması veya özel bir devlet politikasında ilerleme elde etmek için gereken olaylar ve iletişimler planlanmaktadır.

c) Uzun Vadeli İlişkilerin Geliştirilmesi: Burslar, değişim programları, seminerler, konferanslar yoluyla medya ve önemli kişilerle uzun vadeli ilişkiler geliştirilmesine çaba gösterilmektedir (2017: s. 154-157).

Kamu diplomasisinin halkla ilişkilerle ilişkisine bakıldığında örgüt ve kurumlar arasındaki iletişim süreci olan halkla ilişkilerin aslında hükümetlerin iletişim süreçleri için de kullanıldığı söylenebilmektedir. Kamu diplomasisi de hükümetlerin dış kamulara uyguladığı iletişim faaliyetleridir ve bu faaliyetlerin de iletişim olmadan gerçekleşmesi imkânsızdır (Yağmurlu, 2007: s. 19).

Signitzer ve Coombs, kamu diplomasisini siyasal bilgilendirme ve kültürel iletişim olmak üzere iki alanda incelemektedirler. Siyasal bilgilendirme dış işleri bakanlığının siyasi bir bölümü ya da elçilikler tarafından yönetilirken kültürel iletişim genellikle dış işleri bakanlığının kültürel bir bölümüyle, yurt dışındaki kültür enstitüleri ya da yarı özerk kurumlarla yapılan faaliyetlerdir (1992: s. 142).

Kültürel iletişim modelini geliştiren Peisert'in Kültürel İletişim Modeli ile Gruning ve Hunt'ın halkla ilişkiler modellerinin benzerlikleri halkla ilişkiler ve kamu diplomasisi ilişkisini güçlendirmektedir. Alman yazar Peisert 1978 yılında kamu diplomasisiyle ilgili kültürel iletişim modelini geliştirmiştir. Bu modelde; bir kültürün tek yönlü transferi, öz tasvir, enformasyon ile değiş tokuş ve iş birliği modelleri bulunmaktadır (Peisert, 1978'den aktaran Signitzer ve Coombs, 1992: s. 143).

Kültürün tek yönlü transferi modeli Peisert'in birinci modelidir. Bu modelin yapısı dengesizdir ve bilgi alışverişinden çok iknaya dayanmaktadır. Bu modelde dil önemli bir araç konumundadır. Bu modele yurt dışındaki dil okulları gibi tek taraflı bilgi akışının sağlandığı faaliyetler örnek olarak gösterilebilir. İkinci model olan öz tasvir modeli hedef ülkede anlatılmak istenen ülke imajının bilinçli bir şekilde aktarılmasıdır. Bu modelde dış politikayla yakınlık önemli olup istenilen imaj için politika ve faaliyetler planlanmaktadır. Enformasyon modeli kültürel ve bilimsel topluluklarla yakın temaslar kurarak kendi ülkesi için hedef ülkede anlayış ve sempati yaratmayı amaçlamaktadır. Dördüncü model olan değiş tokuş ve iş birliği modeli ise her iki tarafın da eşit haklara sahip olduğu bilimsel, sosyal ve kültürel sorunları çözmek için birlikte çaba sarf ettikleri faaliyetlerdir (Signitzer ve Coombs, 1992: s. 143-144).

Gruning ve Hunt halkla ilişkiler modellerini dört grupta sınıflandırmıştır. Bu modellerden birincisi Basın Ajansı Tanıtım Modelidir. Bu modelin amacı kamuoyunu belirli amaç etrafında manipüle etmektir (Ertürk ve Berkman, 2016: s. 62). Kamuya bir düşünce, ürün, fikir, yer veya birey tanıtımını haber medyasıyla yayan bu modelde amaç herhangi bir konuda sunum yaparak istenilen kitlenin dikkatini çekmek ve kamuoyunda önemli bir yer edinmektir. Olayın tek yönünü ele aldığı ve kamuoyunun ilgi duymasını sağlamaya çalıştığı için hedef kitlenin görüşlerini dikkate almamaktadır (Okay ve Okay, 2013: s. 140). Kamusal enformasyon modeli kurumla ilgili gerçeği çarpıtma olmadan halka aktararak çevresel uyum ve iş birliğini sağlamayı amaçlamaktadır (Ertürk ve Berkman, 2016: s. 67).

Yukarıda bahsedilen iki model tek yönlü bir iletişimi destekleyen herhangi bir geri bildirim beklemeden hareket eden modellerdir. Gruning ve Hunt'ın son iki modeli de çift yönlü iletişimi destekleyen modellerdir. Bunlardan biri iki yönlü asimetrik modelidir. Bu modelle kurum ya da kuruluşlar ile hedef kitle arasında dengesiz bilgi akışı vardır. Karşı taraftan bilgiler alınır fakat bu bilgiler yine karşı tarafı etkilemek için kullanılmaktadır (Ertürk ve Berkman, 2016: s. 62). En son model ise iki yönlü simetrik modelidir. Bu modelle kurumlar hedef kitlelerden alınan geri bildirimleri değerlendirir

ve onların istediği şekilde davranarak uyum ve işbirliği sağlamayı hedeflemektedirler (Okay ve Okay, 2013: s. 198).

Peisert ile Gruning ve Hunt'ın modelleri birbirleriyle benzetilmektedir. Her ikisinde de hem tek yönlü modellere hemde çift yönlü modellere rastlanmaktadır. Bu bağlamda Peisert ile Gruning ve Hunt modellerinin benzerliğini Köksoy şöyle açıklamaktadır:

a) Basın ajansı/ tanıtım – Bir kültürün tek yönlü transferi: Tutarsız ilişkiler görülür, tek yönlü iletişim vardır ve propaganda amaçlıdır.

b) Kamuyu Bilgilendirme – Öz tasvir: Tek yönlü bilgilendirme ve ikna etmeye odaklanır, anlaşılma amaçlanır.

c) İki yönlü asimetrik – Enformasyon: Bilime dayanan bir planlama ile sempati ve anlayış sağlama hedeflenir, tarafların birinde davranış değişikliği vardır.

d) İki yönlü simetrik – Değiş tokuş ve iş birliği: geri bildirim ve dengeli iletişim vardır, her iki tarafta da davranış değişikliği görülür (2014: s. 225).

Kamu diplomasisi ve halkla ilişkilerin bir diğer benzerliği de imaj, itibar ve propagandayla olan ilişkileridir. Her ne kadar günümüzde halkla ilişkilerde propaganda kavramından söz edilmese de Gruning ve Hunt'ın basın ajansı/tanıtım modeliyle yapılan uygulamalar propaganda havası taşımaktadır.

Propaganda, diplomaside uygulanan çıkarların manipüle edilmesi ya da savaş durumunda zor kullanılması değil, insan beynini belirli yöntemlerle biçimlendirme çabalarıdır (Gönlübol, 1985: s. 138). Okay ve Okay ise propagandayı şöyle tanımlamışlardır:

“Propaganda yapan kurumlar kişilerin kalplerini, duygusal yönlerini etkilemeye çalışırken, halkla ilişkiler faaliyetleri temel olarak bireyleri mantığa dayanarak ve konular hakkında gerekli açıklamalar yaparak bilgilendirmeye çalışır. Propagandacı bir konunun doğruluğunu tartışmaya açmaz iken, halkla ilişkilerci savunduğu meselenin her yönünü karşısındakilere rahatlıkla konuşabilmelidir” (2013: s. 54).

Kamu diplomasisinde geleneksel diplomasinin resmi mekanizmaları yerine halkla ilişkiler, imaj, itibar yönetimi, algı yönetimi, propaganda, lobicilik, ulus markalaması, gündem belirleme ve iletişim faaliyetleri uygulanmaktadır. Bu nedenle kültür-sanat etkinlikleri, dil öğrenimi, uluslararası burs programları, farklı kültür ve uluslararası değişim programlarının dış politikayı çeşitlendiren ve uluslararası kültürel ve sosyal derinleşmeye yönelik yeni ilişki biçimlerini geliştiren diplomasi alanına eklendiği söylenebilir (Ekşi, 2017: s. 192).

Kurum ve kuruluşlar gibi ülkeler de halkla ilişkiler faaliyetleri düzenleyerek imaj ve itibar sağlama çabasına girmektedirler. Öyle ki, uluslararası düzen içerisinde ülkelerin imajlarının olumlu olması uluslararası faaliyetlerde ülkenin üstüne düşen görevlerinin artmasında etkili olmaktadır (Yağmurlu, 2007: 22).

Gültekin, uluslararası imajı; “bir ülkenin dış hedef kitleler tarafından algılanış tarzı, uluslararası platformda oluşturduğu genel izlenim, sahip olduğu saygınlık ve itibar, uluslararası konularda topladığı destek ve oluşturduğu sempatiye dayalı görüntüler” olarak tanımlamıştır (2005: s. 128). Uluslararası ilişkiler bazında bakıldığında ülkelerin amacı hedef kitlelerce itibar kazanmaktır. Ülkeler iyi bir imajın yanında uluslararası platformlarda itibarlı olabilmek için, sözünün dinlenilir olması, belli konularda kamuoyu yaratma gücü, jeo-stratejik önem, etkili liderlere sahip olma, kültür-sanat ve spor faaliyetlerinde kazanım sağlaması, önemli uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapması, insan unsuru ve uluslararası sivil toplumlarla diyalog içinde olması gibi unsurlara sahip olmalıdır (Gültekin, 2005: s. 129).

Yukarıda belirtilen bu unsurların gerçekleşebilmesi için devreye halkla ilişkiler faaliyetlerinin girmesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi halkla ilişkiler ve kamu diplomasisi daima beraber hareket etmektedir. Halkla ilişkiler unsuru kamu diplomasisini geleneksel diplomasiden ayıran en önemli etkenlerden biridir.

Sonuç olarak, günümüz halkla ilişkilerin gerçekçi ve simetrik iletişim stratejisi, sert güç sıfatıyla anılan diplomasiye yumuşak güç unsurunu katarak gereken itibar ve güveni sağlarken onun bir iletişim alanı olduğunu da ortaya koymaktadır (Köksoy, 2014: s. 229).

Araştırmanın Yöntemi ve Bulguları

Kosova; Sırbistan, Karadağ, Makedonya ve Arnavutluk ülkeleriyle çevrili olup Balkan yarımadasının merkezinde bulunmaktadır. Ege ile Adriyatik denizine olan yakınlığı Kosova'yı özel öneme sahip kılmaktadır (Taşdemir ve Yürür: 1999: s. 135). Kosova, yüzölçümü 10. 887 kilometre kare olan 2. 126.708 nüfuslu küçük bir ülkedir. Her ne kadar küçük bir ülke olsa da çoğunluğunu Arnavutlar teşkil etmek üzere Sırlar, Boşnaklar, Türkler gibi birçok etnik unsurları barındırır (Emin, 2014: s. 13).

Kosova, XII. yüzyıla kadar Bizans İmparatorluğu ile sınır bölgesi oluşturmuş ve sonrasında Sırp Çarlığı'nın himayesine geçmiştir (Demirel, 2016: s. 91). 1389 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilerek 523 yıl boyunca Osmanlı egemenliğinde kalmıştır ve 1912 yılında tekrar Sırp yönetimine geçmiştir (Levent, 2013: s. 857). Birinci Dünya Savaşı sonrası Yugoslavya'nın oluşum süreci başlamış ve Tito'nun ölümünden sonra Kosova Sorunu patlak vermiştir. Yugoslavya'nın dağılmasına kadar Sırp hâkimiyetinde olan Kosova, 80'li yıllardan sonra artan milliyetçilikle başlayan etnik temizlik uygulamasından sonra 1999 yılında NATO'nun operasyonlarıyla Sırp egemenliğinden Birleşmiş Milletlerin denetimi altına alınmıştır ve 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir (Emin, 2014: s. 17).

Bağımsızlığından bu yana Kosova başta Afganistan, Arnavutluk, Türkiye ve ABD olmak üzere toplam 116 devlet tarafından tanınmıştır (www.kosovothanksyou.com). Kosova'nın bağımsızlık ilanından sonra Kosova kendi parlamentosunu da kurmuştur. Bu durumda, Kosova meclisi 120 milletvekilinden oluşmakta olup milletvekilleri halk tarafından seçilmektedir. Parlamentonun 20'si azınlıklara ayrılmakla birlikte parlamentoda azınlık statüsünde 10 Sırp, 4 Rom, Aşkali ve Mısırlı, 3 Boşnak ve Karadağlı, Hırvat ve Macar, 2 Türk ve 1 Goralı milletvekili görev yapmaktadır (Emin, 2014: s. 21). Bu durum ülkenin bayrağına da yansımıştır. Ülkenin bayrağı mavi fon üzerinde 6 adet beyaz renkte yıldız ve bir adet sarı renkteki Kosova haritasından oluşmaktadır. Bayrağında bulunan 6 adet yıldız da Kosova'da yaşayan etnik grupları temsil etmektedir.

Türkiye ve Kosova ilişkileri Osmanlı İmparatorluğu sayesinde bugün tarihsel ve akraba bağları düzeyinde gelişmekte ve ilerlemektedir. Kosova'da 2011 yılında yapılan resmi nüfus sayımlarına göre nüfusun yüzde 1,08'ini Türkler oluşturmaktadır. Kosova Türklerinin çoğunluğu Prizren şehrinde yaşamaktadır ve Türk toplumunun yaşadığı belediyelerde Türkçe dili resmi dil olarak kullanabilmektedir (www.mfa.gov.tr).

Günümüzde Türkiye, Kosova ile olan ilişkilerini ve dostluk bağlarını sadece siyasi aktörler ve kaynaklarla gerçekleştirmeyip kamu diplomasisi sayesinde halkla ve kamuoyu oluşturarak kültürel iletişim bağlamında da sürdürmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisiyle Kosova halkına ulaştığı önemli kurumlardan biri de Yunus Emre Enstitüsü'dür.

Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye'nin uluslararası çevrede tanınmasını sağlamayı ve itibarını artırarak Türkiye'ye dost insan sayısını artırmayı hedefleyen bir kuruluştur (www.yee.org.tr). 5 Mayıs 2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kamu vakfı olarak kurulmuştur. Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, diğer ülkelerle kültürel alışverişte bulunup dostluğu geliştirmek amacıyla kurulan Yunus Emre Enstitüsü, faaliyetlerine 2009 yılında başlamıştır. Enstitü, bugün yurt dışında faaliyette olan 58 kültür merkeziyle işleyişine devam etmektedir. Kültür merkezlerinde hem Türkçe dil eğitimi

hem de Türkoloji bölümleri ve diğer eğitim kurumlarıyla iş birlikleri yapılarak tanıtım amaçlı birçok ulusal veya uluslararası etkinlikler düzenlenmektedir (www.yee.org.tr). Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsü yurt dışında Türkçe öğretimi, kültür sanat çalışmaları, bilim ve akademi çalışmaları ve kültürel diplomasi çalışmaları kapsamında kendisine etkinlik alanları belirlemiştir (Yunus Emre Enstitüsü, 2017: s. 12).

Yunus Emre Enstitüsü, Türkçeyi dünya dili haline getirmeyi amaçlayarak kültür sanat faaliyetleriyle de Türk kültürünü ve tarihini dünyaya tanıtmaktadır. Bunun dışında, Türkiye'nin zengin geçmişini ve kültürünü tanıtarak uluslararası arenada büyük devlet imajını yaymaktadır. Öyle ki bu etkinliklerle Türkiye'ye gereken imaj yaratılarak Yunus Emre Enstitüsü'nün bir marka haline getirilmesi hedeflenmektedir (Ekşi, 2015: s. 362).

Türkiye'nin Yunus Emre Enstitüsü ile Kosova'da uyguladığı kamu diplomasisi faaliyetlerinin araştırılmasına yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada içerik analizi yöntemi ve derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır.

İçerik analizi belli bir metnin, kitabın, belgenin, belli özelliklerini sayısallaştırarak belirleme amacı ile yapılan bir taramadır (Karasar 1998: s. 184). İçerik analizi ile var olan öğelerden hareketle değerlendirme, yorumlama ve çıkarsama yapılabilmektedir (Bilgin, 2006: s. 11). Berelson'ın belirttiği gibi nesnel, sistematik ve nicel bilgiye ulaşmayı sağlayan (1952) bu yöntemle analiz edilen dokümanlar ayrıntılı olarak ele alınabilmekte, tarafsız bir şekilde taranmakta ve yorumlanabilmektedir (Daşdemir 2016: s. 102).

Görüşme veya mülakat ise yüz yüze anket yöntemi ile benzerlikler göstermekte olup uygulandığı daha farklı olmaktadır. Görüşmede görüşmecinin rolü önemli olmakla birlikte görüşme sırasında anketör verilen cevapları kayıt altına almakla yetinirken, nitel araştırmalarda alınan cevap doğrultusunda yeni sorular sorulabilmekte ve derinlemesine bilgi edinilmektedir (İslamoğlu ve Alnaçık, 2016: s. 221).

Bu çalışmada Peisert'in kültürel iletişim modeli ile Gruning ve Hunt'ın halkla ilişkiler modeli birleştirilerek Türkiye'nin Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla Kosova'daki kamu diplomasisi faaliyetleri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu bağlamda araştırmada Yunus Emre Enstitüsü'nün resmi internet sitesinde "Kosova" anahtar sözcüğüyle aranan haberlerde Kosova ile ilgili çıkan faaliyet haberleri araştırılmıştır. Faaliyetlerin inceleneceği yılların belirlenmesinde Yunus Emre Enstitüsü'nün etkinliklerini resmi internet sitesi üzerinden kamuoyuyla paylaştığı yıllar ele alınmıştır. Buna göre Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetlerini resmi internet sitesi üzerinden paylaştığı yıl olan 2014 yılından 2018 yılına kadar olan süre araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki faaliyet alanları bilimsel projeler, kültürel etkinlikler, kurslar ve Türkçe dil eğitimi olmak üzere dört başlıkta toplanmıştır. Yunus Emre Enstitüsü'nün resmi internet sitesinde "Kosova" anahtar sözcüğüyle aranan faaliyet haberlerinde 2014-2018 yılları arasında toplam 135 faaliyete rastlanmıştır.

Tablo 2: Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova Faaliyetlerinin Analiz Edildikleri Yıllara Göre Sayı ve Oranları

FAALİYET ALANLARI	2014		2015		2016		2017		2018		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BİLİMSEL PROJELER	4	25,0	5	21,7	2	6,9	-	-	6	13,3	17	12,6
KÜLTÜREL ETKİNLİKLER	10	62,5	17	73,9	16	55,2	14	63,6	34	75,6	91	67,4
KURSLAR	1	6,3	1	4,3	10	34,5	7	31,8	4	8,9	23	17,0
TÜRKÇE DİL EĞİTİMİ	1	6,3	-	-	1	3,4	1	4,5	1	2,2	4	3,0
TOPLAM	16	100	23	100	29	100	22	100	45	100	135	100

Tablo 9'da da görüldüğü üzere Yunus Emre Enstitüsü'nün 2014-2018 yılları arasında gerçekleştirdiği faaliyetlerin çoğunluğu kültürel etkinlikler alanında görülmektedir. Kültürel etkinlikler toplam faaliyetlerin yüzde 67,4'lük dilimini, kurslar yüzde 17'sini, bilimsel projeler yüzde 12,6'sını ve Türkçe dil eğitimi yüzde 3'ünü oluşturmaktadır. Yıllar bazında bakıldığında da faaliyetlerin çoğunluğunun 2018 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Toplam 135 faaliyetin 45'i 2018 yılında, 29'u 2016 yılında, 23'ü 2015, 22'si 2017 ve 16'sı 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. Yine yıllar bazında bakıldığında en çok görülen faaliyetler kültürel etkinlikler alanındadır (2014 yılında yüzde 62,5; 2015 yılında yüzde 73,9; 2016 yılında yüzde 55,2; 2017 yılında yüzde 63,6 ve 2018 yılında yüzde 75,6). Kültürel etkinliklerden sonra en fazla görülen faaliyetler ise şöyledir: 2014 yılında yüzde 25'lik oranla bilimsel projeler, 2015 yılında yüzde 21,7'lik oranla yine bilimsel projeler, 2016 yılında yüzde 34,5'lik oranla kurslar, 2017 yılında yüzde 31,8'lik oranla yine kurslar ve 2018 yılında da yüzde 13,3'lük oranla bilimsel projeler alanındadır.

Tablo 3: Peisert'in Kültürel İletişim Modelleri ile Gruning ve Hunt'ın Halkla İlişkiler Modellerine Göre Yunus Emre Enstitüsü'nün Faaliyet Alanlarına ve Yıllara Göre Kosova Faaliyet Sayıları

MODELLER	FAALİYET ALANLARI	2014		2015		2016		2017		2018		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BASIN AJANSI- TANITIM/ KÜLTÜRÜN TEK YÖNLÜ TRANSFERİ MODELİ	BİLİMSEL PROJELER												
	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER	2	12,5	2	8,7	4	13,8	1	4,5	3	6,7	12	8,9
	KURSLAR					6	20,7	3	13,6	3	6,7	12	8,9
	TÜRKÇE DİL EĞİTİMİ	1	6,3			1	3,4	1	4,5	1	2,2	4	3
KAMUSAL ENFORMASYO N/ÖZ TASVİR MODELİ	BİLİMSEL PROJELER												
	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER			1	4,3			5	22,7	5	11,1	11	8,1
	KURSLAR												
	TÜRKÇE DİL EĞİTİMİ												
İKİ YÖNLÜ ASİMETRİK/ ENFORMASYO N MODELİ	BİLİMSEL PROJELER	2	12,5	2	8,7	1	3,4			6	13,3	11	8,1
	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER	5	31,3	12	52,2	11	37,9	7	31,8	15	33,3	50	37
	KURSLAR			1	4,3	4	13,8	4	18,2	1	2,2	10	7,4
	TÜRKÇE DİL EĞİTİMİ												
İKİ YÖNLÜ SİMETRİK/ DEĞİŞ TOKUŞ VE İŞ BİRLİĞİ MODELİ	BİLİMSEL PROJELER	2	12,5	3	13,0	1	3,4					6	4,4
	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER	3	18,8	2	8,7	1	3,4	1	4,5	11	24,4	18	13,3
	KURSLAR	1	6,3									1	0,7
	TÜRKÇE DİL EĞİTİMİ												
TOPLAM		16	100	23	100	29	100	22	100	45	100	135	100

Yunus Emre Enstitüsü'nün etkinliklerine kültürel iletişim ve halkla ilişkiler modellerine göre bakıldığında karşımıza en fazla yüzde 52,5 oranıyla iki yönlü asimetric/enformasyon modeline göre yapılmış faaliyetler çıkmaktadır. Diğer modellere uygun yapılmış faaliyetler ise sırasıyla yüzde 20,8 ile basın ajansı tanıtım/kültürün tek yönlü transferi modeli, yüzde 18,4 ile iki yönlü simetrik/ değiş tokuş ve iş birliği modeli ve yüzde 8,1 ile kamusal enformasyon/öz tasvir modeline göre yapılan etkinlikler olmuştur. Yıllara göre bakıldığında 2014 yılındaki toplam 16 faaliyetin 3'ü basın ajansı tanıtım/kültürün tek yönlü transferi modeline göre, 7'si iki yönlü asimetric/enformasyon modeline göre, 6'sı da iki yönlü simetrik/değiş tokuş iş birliği modeline göre uygulanmıştır. 2015 yılında yapılan toplam 23 faaliyetin 2'si basın ajansı tanıtım ve kültürün tek yönlü transferi modeline, 1'i kamusal enformasyon/öz tasvir modeline, 15'i iki yönlü asimetric/enformasyon modeline ve 5'i de iki yönlü simetrik ve değiş tokuş iş birliği modeline göre uygulanmıştır. 2016 yılındaki 29 faaliyetin 11'i basın ajansı tanıtım/kültürün tek yönlü transferi modeline, 16'sı iki yönlü asimetric/enformasyon modeline ve 2'si de iki yönlü simetrik değiş tokuş ve iş birliği modeline göre uygulanmıştır. 2017 yılındaki 22 adet faaliyetin 5'i basın ajansı tanıtım/kültürün tek yönlü transferi ve kamusal enformasyon/öz tasvir modellerine göre, 11'i iki yönlü asimetric/enformasyon modeline ve 1'i de iki yönlü simetrik/değiş tokuş ve iş birliği modeline göre şekillenmiştir. 2018 yılına gelindiğinde ise toplam 45 faaliyetin 7'si basın ajansı tanıtım/kültürün tek yönlü transferi modeline göre, 5'i kamusal enformasyon/öz tasvir modeline göre, 22'si iki yönlü asimetric/ enformasyon modeline ve 11'i de iki yönlü simetrik/değiş tokuş ve iş birliği modeline uygun şekilde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 14: Tek Yönlü İletişim Modellerine Göre Uygulanan Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova Faaliyetleri ¹

	FAALİYETLER	FAALİYET ALANLARI
BASIN AJANSI/ TANITIM - KÜLTÜRÜN TEK YÖNLÜ TRANSFERİ MODELİ	Türk Caz Haftası	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER
	Çanakkale Zaferi'ni Anma Töreni	
	Türk Tiyatrosu Karagöz Gösterileri ve Atölye Çalışmaları	
	Balkan Kervanı Projesi – Türk Kültürü ve Sanat Etkinlikleri	
	Türk Müziği Konserleri	
	Kosova'dan Türkiye'ye, Demokrasiye Selam Paneli	
	15 Temmuz'u Anma – Fotoğraf Sergisi	
KAMUSAL ENFORMASYON - ÖZ TASVİR MODELİ	Ustadan Çırağa Projesi Kursları – HAT Kursu, Ebru Kursu, Bağlama Kursu, Osmanlıca Kursu	KURSLAR
	Kosova halkına yönelik düzenlenen sertifikalı Türkçe Kursları	TÜRKÇE DİL EĞİTİMİ
	Türk Film Gösterimi	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER
	Liseler Arası Türk Edebiyatı Bilgi Yarışması	
	Çanakkale Türküsü'nün Arnavutça ve Boşnakça İcra Edilmesi	
	Priştine'de Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü Anma Programı Düzenlenmesi	
	Gırnçare Köyünde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı Kapsamında Gençlerin Çanakkale Zaferi'ni Anma Töreni	

¹ Yunus Emre Enstitüsü resmi internet sitesinde 'Kosova' anahtar kelimesiyle aranan haberlerdeki faaliyetlerden oluşturulmuştur. Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü (2019). <https://www.yee.org.tr/tr/search/node/kosova/> 10.01.2019

Yunus Emre Enstitüsü'nün tek yönlü model olan basın ajansı tanıtım ve kültürün tek yönlü transferi modeline göre Kosova'ya uyguladığı faaliyetlere bakıldığında kültürel etkinlik alanından Türkiye ve Türk kültürü ile ilgili olan öğelerin Kosova'ya yansıtılması doğrultusunda yapılan gösteriler, konserler, çalışmalar göze çarpmaktadır. Türk Caz Haftası kapsamında her yıl geleneksel olarak Prizren ve Priştine'de düzenlenen Türk caz konserleri, Çanakkale Zaferini anmak için Prizren Gora bölgesinde törenlerin gerçekleştirilmesi, Kosovalı çocuklara yönelik Karagöz gösterilerinin sergilenerek atölye çalışmalarının yapılması, Balkanlarda Türk Müziği Esintisi adı altında Türkiye'den sanatçıların konser vermesi, Türk kültürünü tanıtmak amaçlı Balkan Kervanı'nın Kosova ve diğer Balkan ülkelerini dolaşarak gösteriler sunması örnekler arasındadır. Balkan Kervanı projesiyle Türkiye'nin farklı yörelerine ait halk oyunları, Hacivat Karagöz ve semazen gösterileri, Osmanlı macun ve şerbeti gibi ikramlarda bulunulması kültürün tek yönlü transferinin sağlanmasına örnektir. Bunun yanında 15 Temmuz'u Anma Demokrasi ve Milli Birlik Günü kapsamında sergilerin düzenlenmesi, Kosova'dan Türkiye'ye, Demokrasiye Selam Paneli düzenlenmesi de yine kültürel etkinlikler alanında örneklendirilmiştir. Yine Türk kültürünün yansıtılması adına Osmanlıca, hat sanatı ve bağlama çalma türünde kursların verilmesi ve Türkçe dil eğitiminin sağlanması da kurslar ve Türkçe dil eğitimi alanları içinde bu modele göre uygulanmıştır (www.yee.org.tr).

İkinci model olan kamusal enformasyon/öz tasvir modeline göre Enstitü'nün Kosova faaliyetlerine bakıldığında sadece kültürel etkinlikler alanında bu modele göre faaliyetlerin uygulandığı görülmektedir. Delibal, Aşk Tesadüfleri Sever gibi Türk filmlerinin gösterimi, Prizren'de liseler arası Türk Edebiyatı bilgi yarışmalarının düzenlenmesi, Çanakkale Türküsü'nün Boşnakça ve Arnavutça'ya çevrilmesi, Priştine'de Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü anma törenleri ile 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Etkinlikleri adı altında Boşnak öğrencilerin anma törenleri bu modele göre uygulanan faaliyetler arasında görülebilir. Kamusal enformasyon ve öz tasvir modeline göre uygulanan bu faaliyetlerle Yunus Emre Enstitüsü tek yönlü iletişimle istediği imajı karşı tarafa sağlamayı ve anlaşılmayı amaçlamaktadır.

Tablo 5: İki Yönlü İletişim Modellerine Göre Uygulanan Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova Faaliyetleri ²

	FAALİYETLER	FAALİYET ALANLARI
İKİ YÖNLÜ ASİMETRİK – ENFORMASYON MODELİ	Türkiye'deki Üniversitelerden Gelen Profesörler Tarafından Çeşitli Konferanslar Düzenlenmesi	BİLİMSEL PROJELER
	Kosovalı Soydaş Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Eğitim Projesi	
	Kosova'daki Osmanlı Kitabeleri'nin Türkçeye Çevrilmesi ve Sergilenmesi	
	Çeşitli Seminerlere Destek Sağlanması	
	Yerel Festivallere Destek Sağlanması (DokuFest, Mamuşa Domates Festivali)	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER
	Kosova'lı Ses Sanatçısı Necmiye Pogarusha Onuruna Konser Verilmesi	
	“Ortak Geçmişimizin Şahitleri” İsimli Fotoğraf Sergisi	
	Prizren Türk Tiyatrosu'na Destek Sağlanması	
	Avrupa Yaz Müzik Akademisi	
	Kosova'lı Yazar ve Sanatçılara Destek Sağlanması	
	Türk Kültür ve Sanat Dernekleri'ne Destek Sağlanması	
	Çeşitli Kursların Düzenlenmesi (Yün Ressamlığı, Fotoğrafçılık, Takı Tasarımı, Gitar, Halı Dokuma)	KURSLAR
İKİ YÖNLÜ SİMETRİK – DEĞİŞ TOKUŞ VE İŞ BİRLİĞİ MODELİ	Yurt Dışındaki Türkologlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitim Programı	BİLİMSEL PROJELER
	Eğitimcilerin Eğitimi Semineri	
	II. Balkan Türkologları Buluşması – Edirne	
	Sanatla Uyanmak Festivali Kapsamında Düzenlenen Seminer ve Paneller	
	Yerinde Tarih Projesi	
	Yazma Eser Restorasyon Atölyesi Kurulması	
	İstanbul'da Kosova Kültür Merkezi'nin Açılması	KÜLTÜREL ETKİNLİKLER
	Suzi Çelebi Edebiyat Faslı	
	TÜRKSOY Balkanlar Turnesi	
	Kosova ve Türkiye Okulları Arasında Kardeşlik Buluşmaları Düzenlenmesi	
	Türkiye'deki Çeşitli Gezi, Şenlik ve Festivallere Kosova'nın Katılımının Sağlanması	
	Kosova'lı Yazar Adaylarının İstanbul'da Yazarlık Kursu'na Katılımının Sağlanması	KURSLAR

Çift yönlü iletişim modellerinden ilki olan iki yönlü asimetrik/enformasyon modeline göre Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'da uyguladığı etkinlikler incelendiğinde bilimsel projeler, kültürel etkinlikler ve kurslar alanında faaliyetlerin düzenlediği görülmektedir. Yapılan bu etkinliklerle bilimsel hareket ve planlamayla sempati oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu etkinliklerle iki yönlü iletişim

² Yunus Emre Enstitüsü resmi internet sitesinde 'Kosova' anahtar kelimesiyle aranan haberlerdeki faaliyetlerden oluşturulmuştur. Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü (2019). <https://www.yee.org.tr/tr/search/node/kosova/> 10.01.2019

gerçekleşmekle birlikte tek taraflı bir değişimin yaşanması söz konusudur. Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsü'nün iki yönlü asimetrik/enformasyon modeline göre uyguladığı faaliyetlerin bazıları şöyledir (www.yee.org.tr):

Bilimsel Projeler:

- Yunus Emre Enstitüsü tarafından 2014 yılında Yunus Emre Edebiyat ve Kültür Sohbetleri programı kapsamında Priştine Üniversitesi Türkoloji Bölümünde İstanbul Kültür Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Durali Yılmaz'ın katıldığı bir konferans düzenlenmiştir.
- Prizren şehrinde 2015 yılında Türk Eğitimciler Semineri düzenlenmiştir. Seminer kapsamında Kosova'da soydaş öğretmenlere hizmet içi eğitim projesi düzenlenmiştir.
- 2015 yılında “Kosova Kitabeleri” projesi tamamlanmıştır. Projeyle birlikte Osmanlı döneminden kalan birçok eser Latin harfleriyle yerli ve yabancıların anlayabilmesi için Türkçeye, Boşnakçaya ve Arnavutçaya çevrilmiştir.
- 24 Kasım Öğretmenler Günü Kutlaması kapsamında Yunus Emre Enstitüsü, TİKA ve Kosova Türk Öğretmenler Derneği ile birlikte eğitim seminerleri düzenlenmiştir. Kutlamalara Kosova'da Türkçe eğitim veren öğretmenler katılmıştır.
- Kosova Kadın Girişimciler Derneği'nin düzenlediği Girişimcilik seminerleri Enstitü desteğiyle Prizren Yunus Emre Enstitüsü merkezinde tamamlanmıştır. Seminerler kapsamında Girişimcilik ve Proje Yönetimi, Kadın ve Ekonomiye Katkısı başlıklı seminerler düzenlenmiştir.
- YEE desteğiyle Prizren'de yaşayan Türk gençlerine yönelik kişisel gelişim ve eğitim projesi Enstitü merkezinde düzenlenmiştir.

Kültürel Etkinlikler:

- Avrupa'nın en önemli belgesel ve kısa film festivali olan ve her yıl Prizren şehrinde düzenlenen DokuFest festivaline YEE de destek sağlamıştır. Destekleri kapsamında DokuFest etkinlikleriyle çocuklara yönelik atölye çalışması yapmıştır.
- Enstitü tarafından Kosova'nın İpek şehrinde Kosovalı ses sanatçısı Necmiye Pogarusha onuruna konser verilmiştir. Konserde sanatçının sevilen eserleri seslendirilmiştir.
- İpek Yunus Emre Türk Kültür Merkezi tarafından “Ortak Geçmişimizin Şahitleri” isimli fotoğraf sergisi düzenlenmiştir.
- Prizren Kısa Devre Tiyatro Topluluğu Enstitü desteğiyle “Aşk Olsun” adlı oyununu 2014 yılında Prizren şehrinde sahnelenmiştir.
- Ankara Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi Dr. Evren Sertalp Prizren YEE merkezinde 2015 yılında üç boyutlu fotoğraf sergisi düzenlemiştir. Düzenlenen bu sergi Kosova'nın ilk üç boyutlu sergisi olmuştur.
- Kosovalı sanatçılara destek kapsamında Enstitü, Prizrenli sanatçı Besim Danjollı'nın Prizren'de Ortak Yaşam resim sergisinin açılışını sağlamıştır.
- İpek YEE merkezinde Kosovalı sanatçılar tarafından Arnavutça, Türkçe ve Boşnakça şiir akşamları düzenlenmiştir.
- Prizren YEE merkezi tarafından Ramazan ayı vesilesiyle 2015 yılında Doğru Yol Türk Kültür ve Sanat Derneği'nin Tasavvuf kolu sanatçılarıyla birlikte konser düzenlenmiştir.

- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Murat Karavelioğlu 2015 yılında “Osmanlı Döneminde Balkanlarda Gelişen Türk Edebiyatı ve Prizrenli Şemi” konulu konferansını Enstitü’nün katkılarıyla Prizren’de sunmuştur.

- İpek YEE merkezi tarafından İpekli çocuklar için “Çocuklar sadece gülmeyi hak eder” sloganıyla 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’na özel program hazırlanmıştır.

- Enstitü, Kosova Devleti’nin 7. Bağımsızlık Yıl Dönümü vesilesi ile İpek’te “Aluş Nuş Yönetiminde Balkan Türk Müziği Derneği Konseri” düzenlemiştir.

- Kosovalı Kadınlar Korolarına destek sağlanmıştır. Enstitü merkezlerinde prova yapılması ve konserlerin düzenlenmesi Enstitü tarafından sağlanmıştır.

- Prizren YEE merkezinde 2016 yılında Kosova’nın önemli Arnavut şairlerinden Fahredin Shehu’nun editörlüğünü yaptığı şiir antolojisinin tanıtımı yapılmıştır ve şiirleri Türkçe’ye çevrilmiştir.

- Yerel festivallere destek kapsamında YEE Türk Kültür ve Sanatı ile 9. Mamuşa Domates Festivali’ne destek sağlamıştır.

- Prizren şehrindeki Arnavut kültür ve sanat derneği olan Shka-Agimi Derneği’nin konserlerine Enstitü tarafından destek sağlanmıştır.

Kurslar:

- Yunus Emre Enstitüsü Kosova’nın çeşitli şehirlerinde Kosovalılara yönelik Yun Ressamlığı, Fotoğrafçılık, Takı Tasarımı, Gitar, Halı Dokuma gibi kurslar düzenlenmiştir. Gerçekleştirilen kurslarla ekonomik kalkınmada da yararlı olunması amaçlanmıştır.

Çift yönlü iletişimin diğer modeli olan ve dengeli ilişkilerin sağlandığı ve iş birliklerinin oluşabildiği diyaloga dayalı iletişimi destekleyen iki yönlü simetrik/değiş tokuş ve iş birliği modeline göre Yunus Emre Enstitüsü’nün faaliyetleri incelendiğinde yine bu modele göre bilimsel projeler, kültürel etkinlikler ve kurslar alanında faaliyetlerin uygulandığı görülmektedir. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır:

Bilimsel Projeler:

- Yunus Emre Enstitüsü tarafından Türk Dil Kurumu, Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi katkılarıyla 2014 yılında “Yurt dışındaki Türkologlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitim Programı” düzenlenmiştir. Kosova ve diğer ülkelerin de Türkologlarının katılımının sağlandığı programda tüm katılımcılar bilgi ve deneyimlerini paylaşma imkânı bulmuşlardır.

- Sanatla Uyanmak Festivali kapsamında Enstitü tarafından Prizren’de “Balkanlar’da Osmanlı Kültür Mirası Paneli ve Rumeli İlahiler Dinletisi” ile Türkiye’den ve Kosova’dan katılan akademisyenlerin sunumları gerçekleştirilmiştir.

- Yunus Emre Enstitüsü 2015 yılında, “Yerinde Tarih” projesiyle genç araştırmacıları bir araya getirmiştir. Proje kapsamında Kosova dâhil olmak üzere 8 ülkeden 25 araştırmacı için Türkiye gezisi düzenlenerek seminerler tertip edilmiştir.

- “Balkanlarda Kültürel Mirasın Yeniden İnşası Projesi” kapsamında, Kosova İslam Birliği’nde yazma eser atölyesi kurulmuştur. Enstitü desteğiyle el yazmaları dijital ortama aktarılmış ve bilim dünyasının hizmetine sunulmuştur.

Kültürel Etkinlikler:

- Edirne’de düzenlenen Trakya Üniversitesi ve Yunus Emre Enstitüsü’nün iş birliğinde gerçekleştirilen II. Balkan Türkologları Buluşması kongresine Kosova’dan da Türkologların katılımı sağlanmıştır.
- Beyoğlu Belediyesi ve YEE iş birliğiyle 5. Kültürlerarası Sanat Diyalogları Festivali’ne Kosova ve diğer ülkelerden de sanatçıların katılımı sağlanmış, bu kapsamda çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.
- İpek YEE tarafından İpek Kitap Fuarı gerçekleştirilmiştir. Fuara Makedonya, Arnavutluk, Kosova ve Türkiye’den Balkanlar üzerinde çalışma yapan yayınevleriyle katılım sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kosova Maarif Okulları ve Yunus Emre Enstitüsü iş birliğiyle Kosovalı gençlerin Türkiye’deki “Gençlik Kamplarına” katılımı sağlamıştır.
- Enstitü destekleriyle koro ve konser çalışmaları yapan Zübeyde Hanım Kosova Türk Kadınlar Derneği Ata Kadınları’nın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Girne Amerikan Üniversitesi’ndeki Türk Sanat Müziği Konserine katılımı sağlanmıştır.
- Enstitü bünyesinde “Okumak Engel Dinlemez Kulübü” ’nün 2018 yılında Yalova’da Uluslararası Engelli Festivali’ne katılımı sağlanmıştır.
- TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası, 25. Kuruluş yıl dönümü vesilesiyle Balkan turnesinin ilk konserini Enstitü’nün destekleriyle “Uluslararası Sanatla Uyanmak Festivali” kapsamında Prizren’de gerçekleştirerek Türk ve Batı müziğini icra etmişlerdir.
- Yunus Emre Enstitüsü’nün Türkçe kursları düzenlediği okullar ile Türkiye’deki eğitim kurumları arasında iş birliğiyle “Kardeş Buluşmaları” Kosova’da gerçekleştirilmiştir.
- Kosova’da YEE bünyesinde Türkçe öğrenen öğrenciler “Uluslararası Balkan Çocuk Şenliği” için Edirne’ye gitmiştir. Türkçe kurslarında öğrenim gören öğrencilerin Türkiye’de bulunması ve Türk çocuklarıyla 23 Nisan kutlamalarını paylaşmaları amaçlanmıştır.
- Enstitü destekleriyle 8. Malatya Uluslararası Film Festivali’ne DokuFest Festival Direktörü Nita Deda’nın katılımı ve panelde sunum yapması sağlanmıştır.
- Enstitü desteğiyle Jupa bölgesinden 95 öğrencinin Ümraniye Yaz İzci Kampında değişik ülkelerdeki katılımcılarla Türkiye’de misafir olmaları sağlanmıştır.

Kurslar:

- Yunus Emre Enstitüsü, Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği ile Birlik Vakfı’nın ortaklığında yazılı ve sözlü imtihan sonucu seçilen 10 yazar adayının İstanbul’da Yazı ve Editörlük Kursuna katılımı sağlanmıştır.

Yunus Emre Enstitüsü’nün iki yönlü simetrik/değiş tokuş ve iş birliği modeline göre Kosova’daki faaliyetleri incelendiğinde hem Türkiye’den Kosova’ya hem de Kosova’dan Türkiye’deki çeşitli kongre, konser ve festivallere katılım sağlanmasıyla diyaloga dayalı iletişim gerçekleştirilmiş olup dengeli ilişkilerin kurulması desteklenmiştir. Özellikle bilimsel projeler alanında uygulanan faaliyetlerle her iki tarafa da söz hakkının tanınması sağlanarak ilgili kesimlerin görüş ve önerilerine önem verildiği tespit edilmiştir.

Derinlemesine görüşme yöntemiyle ise Kosova’daki Yunus Emre Enstitüsü Müdürü Dr. Mehmet Ülker ile Enstitü’nün faaliyetleri ve Türkiye’nin Kosova’daki kamu diplomasisi uygulamaları tartışılmıştır. Yunus Emre Enstitüsü’nün kültürel diplomasi kurumu olarak görev yaptığına değinen

Ülker, Enstitü'nün Kosova veya herhangi bir ülke gözetmeksizin misyon ve vizyonunun tüm ülkeler için aynı hassasiyette olduğuna vurgu yapmıştır. Bu bağlamda Enstitü'nün üç temel amacından bahsetmiştir. Bunlar; Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretilmesi, kültür etkinlikleri, sanat etkinlikleri ve bazı durumlarda da tarihle ilgili uygulamaların gerçekleştirilmesidir (M. Ülker ile görüşme, 2 Mayıs 2019).

Yapılan bu görüşmeyle Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'da Türkiye'nin kültürel diplomasi kurumu olarak görev yaptığı, Kosova'daki faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde iş birlikleri içerisinde olduğu gerekli iletişim araçlarını kullanmaya özen gösterip hiçbir ulus ayrımı gözetmeksizin faaliyetlerini uygulamaya çalıştığı tespit edilmiştir.

Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetlerinde halkla ilişkiler uygulamaları yeterli mi? Hangi halkla ilişkiler uygulamaları kullanılıyor?

"Biz, entelektüel halk kitlesi ile popüler taraflar olmak üzere tüm hedef kitlelerle ülkemiz arasında bir dostluk köprüsü kurmaya çalışıyoruz. Bunu yaparken de kendine has tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri icra ediyoruz. Bunlara mümkün olduğu kadar kültürel ve sanatsal etkinliklerimizi ve Türkçe öğrenimini tanıtacak ve etki alanını yaygınlaştıracak uygulamalar yapmaya çalışıyoruz. Bu uygulamalarımızın hepsi kanun maddeleriyle sınırlanmaktadır."

Hangi iletişim araçları yaygın olarak kullanılmaktadır?

"Kullandığımız ana argümanlardan en fazlası sosyal medya ve resmi web sayfamızdır. Bu mecralarda faaliyetlerimizin durumuna göre tanıtım ve bilgilendirme yapıyoruz. En etkin kullandığımız mecra Facebook, bunun dışında Youtube, Instagram ve Twitter kullandığımız diğer sosyal medya araçlarıdır. Kosova ve Türkiye'nin yerel, ulusal ve uluslararası medya organlarına basın bildirimleri göndermekteyiz. Bu bildirimlerle faaliyetler hakkında bilgi edinilmesine aracılık etmek istiyoruz. Ayrıca faaliyetlerin türüne göre basılı ya da elektronik davetler, afişler ve broşürler kullanıyoruz. Faaliyetlerden sonra, örneğin; kalıcı eserler çıkartacak etkinliklerde kitap baskısı yapmaktayız."

Kosova'nın çok uluslu bir yapıda olması faaliyetlerinizi nasıl etkiliyor?

"Ülkelerin kendine has hassasiyetleri olabilmektedir. Kosova, anayasasıyla farklı topluluklarla çok dilli, çok kültürlü ve çok dinli bir ülkedir. Biz bunlar arasında hiçbir ayrıcalık olmadan etkinliklerimizi yapmaktayız. Bu durum faaliyetlerimizi olumsuz olarak etkilememektedir."

Kosova faaliyetlerinin diyaloga dayalı olduğunu söyleyebilir miyiz?

"Evet. Bizim sadece tek taraflı yapabileceğimiz bir faaliyetten ziyade sahadaki taraflarla ortak faaliyet icra etme gayretimiz var. Faaliyetlerimizi iş birliği temeline göre kurguluyoruz."

Diyalog için hangi yöntemler kullanılıyor? Geri bildirim nasıl sağlanıyor?

"Değişik yerlerde yüz yüze görüşme yapıyoruz. Onların faaliyetleri ve bizim faaliyetlerimizle arasında uyum olup olmadığına bakılıyor. Eğer uyum varsa neyi, kimin ve nasıl yapacağıyla ilgili süreci değerlendiriyoruz ve faaliyeti icra ediyoruz. Sonrasında da bir araya gelerek olumlu veya olumsuz durumları değerlendirip sürdürülebilir bir yapı kurmaya çalışıyoruz. Mesela bizim son yaptığımız faaliyet bir konserdi. Bu konser bizim inisiyatifimizle gerçekleşti. Bu konserle büyükelçilik himayesinde Türkiye'den bir müzik okulu ile Kosova'dan bir müzik okulu bir araya getirildi ve nerede nasıl yapılacağını, hangi müziklerin icra edileceğini birlikte planladık ve karşılıklı iş birliği sağlamış olduk."

Kosova vatandaşları nezdinde algılama araştırmaları yapıyor mu? Eğer yapıyorsa hangi yöntemler kullanılıyor?

"Aslında bir algı araştırmamız yok. Fakat sosyal medyadaki beğeni ve takip oranlarının artması, medyada daha çok yer almamız bizim bir anlamda etkinliğimizi gösterdiğini düşündüğümüz"

için oradaki sayısal sonuçlara bakıyoruz. Yapılan yorumlarda övgü ve takdir kelimeleri içeren yorumların daha fazla olduğunu söyleyebiliriz."

Yunus Emre Enstitüsü sayesinde Kosova'da Türk algısı nasıl şekilleniyor, Türk kimliği nasıl algılanıyor?

"Bizim ana görevimiz dostluk köprüsü kurmak. Kosova Türklerini sürecin içerisinde dâhil ederek iş birliği içerisinde faaliyetler icra etmeye çalışıyoruz. Buradaki taraflarla da Kosova Türklerinin ürettiği kültürel değerlerle ilgili birçok faaliyet yapıyoruz. Bunlar olumlu algının oluşmasında katkı sağlıyor. Dostluk ve kardeşlik köprüsü oluşturmaya vesile olmaya çalışmaktayız."

Türkiye'nin kamu diplomasisi yolculuğunu nasıl ifade edersiniz ve Türkiye'nin kamu diplomasisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

"Tabi bizler sadece uygulayıcılarız. Bunu belirleyecek durumda değilim. Sürekli gelişen argümanlar ve araçlar var. Başta büyükelçilikler vardı. Şimdiyse bunun yanı sıra Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu (YTB), Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Okulları, Anadolu Ajansı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Kızılay gibi çeşitli sivil toplum örgütleri var. Bunlara bakıldığında Türkiye'nin kamu diplomasisi kapsamı genişleyerek ve büyüyerek devam ediyor. Dolayısıyla kamu diplomasisinin gelişimini bu kavramlarda aramak daha doğru ve yerinde olur. Yunus Emre Enstitüsü ve birçok araçla hızla gelişerek hem ülkeler içindeki sayısı ve araçları gelişmekte hem de bunlara yeni ülkeler eklenerek gelişmektedir. Bu anlamda da Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarını oldukça olumlu buluyorum."

Sonuç ve Öneriler

Teknoloji alanındaki hızlı ilerleme bugün kendini her sahada göstermektedir. Teknolojideki bu ilerlemeler bugün sadece bireyleri değil, kitleleri ve devletleri de her yönden etkilemektedir. Bilgi yayılımının kolaylığı gibi çeşitli teknolojilerin etkisini gösterdiği bir alan da kamu diplomasisidir. Kamu diplomasisinin hükümet ve toplum ilişkileriyle ilgilenmesi ve bunun için de tüm iletişim çabalarını kullanması hükümetlerin güç unsurunu bir kenara bırakıp, olumlu imaj ve itibar sağlamak için çaba göstermelerine yol açmaktadır. Öyle ki ülkeler artık gücün doğrudan kullanımını terk edip, kültürel anlamda çalışmalar yapmaya başlamış, kendi kültürlerini, değerlerini ve eğitimini diğer ülkelerle paylaşma stratejisine gitmiştir. Bunu paylaşırken devlet eliyle değil de çeşitli kamu veya sivil toplum kuruluşlarıyla, çeşitli uluslararası örgütlerle ve etkinliklerle yabancı halklarla iş birliği içerisinde faaliyetler gerçekleştirerek sağlamaktadırlar. Bu yeni kamu diplomasisiyle devletler artık oluşturmak istedikleri iyi niyeti, imajı ve itibarı halkla diyaloga dayalı çift yönlü iletişimle karşılıklı anlayış ve sempati sağlayarak elde etmeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda devletlerin bu iletişim çabaları halkla ilişkiler faaliyetleriyle de benzerlikler göstermektedir.

Yeni kamu diplomasisini benimsemeye başlayan ülkelerden biri Türkiye'dir. Türkiye, her ne kadar kamu diplomasisi kavramıyla geç tanışsa da kısa zamanda ivme kazandığı söylenebilir. Özellikle TİKA ile birçok ülkede uyguladığı eğitim, sağlık, ekonomik ve kültürel alandaki etkinliklerle bölgesel ve küresel sorunlara kalıcı çözümler üretmeyi amaçlayarak, diğer ülkelerin kalplerini fethetmeyi ve imaj ile itibar sağlamayı hedeflemiştir. Ayrıca tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olduğu ülkelerde Osmanlı mirasını korumak adına restorasyonlar da gerçekleştirmektedir.

Türkiye'nin bir diğer önemli kurumu da araştırmamıza dâhil olan Yunus Emre Enstitüsü'dür. 2007 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü Türkiye'ye dost insan kazandırmayı hedefleyerek kültürel etkinlikler ve Türkçe dil eğitimi gibi çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu bağlamda Enstitü bugün 58 kültür merkeziyle yabancı halklarla faaliyetler gerçekleştirmekte, Türkçe dilini yaygınlaştırmaktadır. Bu bağlamda araştırmada Yunus Emre Enstitüsü'nün Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olduğu ülkelerden biri olan Kosova'daki faaliyetleri ele alınmıştır. Araştırmada Yunus Emre Enstitüsü'nün

resmi internet sitesinde “Kosova” anahtar kelimesiyle aranan haberlerden elde edilen veriler analiz edilerek, düzenlenen etkinliklerin türü ve iletişim modeli tartışılmıştır.

Yunus Emre Enstitüsü’nün 2014 yılından 2018 yılına kadar incelenen faaliyetlerinde toplam 135 etkinliğe rastlanmıştır. Bu etkinliklerin büyük çoğunluğu kültürel alanda olup, ardından kurslar alanındaki faaliyetler gelmektedir. Kültürel diplomasi adı altında faaliyetler sürdüren Yunus Emre Enstitüsü bu etkinlikleri en fazla iki yönlü asimetrik ve enformasyon modellerine uygun biçimde gerçekleştirmektedir. İkinci sırada ise basın ajansı/tanıtım ve kültürün tek yönlü transferi modelleri görülmektedir. Türkçe dil eğitiminin her yıl uygulanması ve Türk kültürünü yansıtan çeşitli kursların düzenlenmesi ile Türk sanatlarının gösterilmesi bu modellerin görülme sıklığını artırmıştır.

Enstitü’nün etkinlikleri incelendiğinde kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler açısından önemli olan, geri bildirim destekleyen iki yönlü simetrik ve değiş tokuş iş birliği modellerine göre uygulanan faaliyetlerin bilimsel projeler, kültürel etkinlikler ve kurslar gibi alanlarda gerçekleştirildiği görülmüştür. Bilimsel konferanslarla, seminer ve panellerle uluslararası iş birliği ve bilgi paylaşımının varlığı göze çarpsa da kamu diplomasisi açısından şeffaflığın sağlanması, her iki tarafın da çıkarlarına uyan samimi ilişkilerin geliştirilmesi için Yunus Emre Enstitüsü’nün faaliyetlerine daha fazla önem vermesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, Yunus Emre Enstitüsü’nün diğer ülkelerle birlikte Kosova’da da önemli bir kültürel diplomasi aktörü olduğu söylenebilir. Kültürel ve sanatsal faaliyetlerle, çeşitli kurslar ve Türkçe dil eğitimi ile Enstitü, Kosova’da dostluk ve kardeşlik köprüleri inşa etmeye çalışırken, Türkiye’nin yurt dışında bilinirliğini artırmaya, imaj ve itibar yaratmaya da öncülük eden kurumlar arasında gelmektedir. Kosova’daki hiçbir ulusa ayrıcalık tanımadan faaliyetlerini şeffaflık üzerinde geliştirmeye çalışan ve bunu da iş birlikleri içerisinde gerçekleştirmeyi hedefleyen Yunus Emre Enstitüsü, geri bildirim destekleyen ve her iki tarafın da yarar sağlayabileceği faaliyetlerin sıklığını artırmalıdır. Bunun dışında Yunus Emre Enstitüsü’nün kamu kurumu konumunda olması, faaliyetlerinin kanun maddelerince sınırlanması halkın katılımını etkiyebileceği gibi, faaliyetlerin şeffaflığına da zarar verebilir. Bu nedenle Enstitü’nün ve buna benzer Türkiye’nin kamu diplomasisini icra eden tüm kamu kurumlarının daha dikkatli olması ve geri bildirim destekleyen iki yönlü diyaloga dayalı faaliyetlerini artırmaları faydalı olacaktır. Bu sayede Türkiye, halkla ilişkilerin de desteklediği simetrik yaklaşımı benimseyip yeni kamu diplomasisini kusursuz bir şekilde uygulama potansiyeline sahip olacaktır.

Sonuç olarak Türkiye hem coğrafi konumu itibarıyla hem de köklü tarihi geçmişiyle önemli bir ülke konumundadır. Türkiye, zengin kaynakları, çeşitli iletişim olanakları ve birbirinden değerli sivil toplum kuruluşlarıyla etkinliklerini doğru iletişim stratejileriyle uyguladığında etkili ve başarılı bir kamu diplomasisine sahip olacaktır.

KAYNAKÇA

- Berelson, Bernard (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe: FreePress.
- Bıçakçı, İlker C. (2016). *Halkla İlişkilerin Kurmaca Dünyası ve Hakikatin Direnişi*. Ankara:Ütopya Yayınevi.
- Bilgin, Nuri (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Changhe, Su (2013). “Soft Power”. Ed. Andrew F. Cooper, Jorge Heine ve RameshThakur. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*. Oxford: CPI Group, 544-558.
- Daşdemir, İsmet (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirel, Nuri (2016). *Kosova’nın Tarihi ve Sosyolojik Yapısı*. Konya: Eğitim Yayınevi.

- Ekşi, Muharrem (2015). "Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü". Ed. Mehmet Şahin ve B. Sanem Çevik. *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 345-364.
- Ekşi, Muharrem (2017). "Turkey's Cultural Diplomacy And Soft Power Policy Toward The Balkans". *Karadeniz Araştırmaları*, 14(55): 189-208.
- Emin, Nedim (2014). *Kosova Siyasetini Anlama Kılavuzu*. Ankara: SETA.
- Erdoğan, İrfan (2011). *İletişimi Anlamak*. Ankara: İrfan Erdoğan.
- Ertürk, Kazım Özkan, Ayberk Nuri Berkman (2016). "Corporate Governance As a Communication Policy In Two Way Symmetrical Public Relations Model". *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2): 61-73.
- Geng, Zhao (2016). "An Analysis on the US New Media Public Diplomacy Toward China on WeChat Public Account". *Sociology Study* 6(1): 18-27.
- Gönlübol, Mehmet (1985). *Uluslararası Politika İlkeler Kavramlar Kurumlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Gültekin, Bilgehan (2005). "Türkiye'nin Uluslararası İmajında Yükselen Değerler Ve Eğilimler". *Selçuk İletişim Dergisi* 4(1): 126-140.
- İslamoğlu, Hamdi, Ümit Alınçık (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kalın, İbrahim (2011). "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey". *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3): 5-23.
- Karasar, Niyazi (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kelley, John Robert (2010). "The New Diplomacy: Evolution of a Revolution". *Diplomacy and Statecraft*, 21(2): 286-305.
- Köksoy, Ergün (2014). "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme". *Marmara İletişim Dergisi*, 22: 211-231.
- L'etang, Jacquie (2009). "Public Relations and Diplomacy in a Globalized World: An Issue of Public Communication". *American Behavioral Scientist*, 53(4): 607-626.
- Levent, Zeynel (2013). "Tarihi Süreçte Kosova". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 52: 853-874.
- Melissen, Jan (2005). "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice". Ed. Jan Melissen. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan, 3-27.
- Nye, Joseph S. (2017). *Yumuşak Güç* (Çev. R. İnan Aydın). Ankara: BB101 Yayınları.
- Nye, Joseph S. (2008). "Public Diplomacy and Soft Power". *The Annals of The American Academy*, 616: 94-109.
- Okay, Ayla, Aydemir Okay (2013). *Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları*. İstanbul: Der Yayınları.
- Oktay, Emel (2012). "NATO'nun Dönüşümü ve Kamu Diplomasisi'nin Artan Rolü". *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, 9(34): 125-149.
- Signitzer, Benno, Timothy Coombs (1992). "Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences". *Public Relations Review*, 18(2): 137-147.

- Szondi, Gyorgy (2008). Public Diplomacy And Nation Branding: Conceptual Similarities And Differences. Netherlands Institute of International Relations "Clingendael".
- Szondi, Gyorgy (2009). "Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management". Ed. Nancy Snow ve Philip M. Taylor. Routledge Handbook of Public Diplomacy. New York: Routledge, 292-313.
- Taşdemir, Fatma, Pınar Yürür (1999). "Kosova Sorunu: Tarihi ve Hukuki Bir Değerlendirme". Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (3):135-152.
- Tuncer, Hüner (2005). Eski ve Yeni Diploması. Ankara: Ümit Yayınevi.
- Yağmurlu, Aslı (2007). "Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasısı". İletişim Araştırmaları Dergisi, 5(1): 9-38.
- Yılmaz, Ayhan Nuri ve Gökmen Kılıçoğlu (2017). "Balkanlar'da YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasısı Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Gücüne Etkileri". Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 2(2): 115-131.
- Yunus Emre Enstitüsü (2017). Faaliyet Raporu.

Elektronik Kaynaklar

- II. Balkan Türkologları Buluşması Edirne'de Gerçekleşti, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/ii-balkan-turkologlari-bulusmasi-edirne-de-gerceklesti/> 08.01.2019.
- 23 Nisan Çocuk Bayramı İpek'te Coşkuyla Kutlandı, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/23-nisan-cocuk-bayrami-ipekte-coskuyla-kutlandi/> 08.01.2019.
- Beyoğlu Belediyesi 5. Kültürlerarası Sanat Diyalogları Festivali, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/beyoglu-belediyesi-5-kulturlerarasi-sanat-diyaloglari-festivali/> 08.01.2019.
- Gora'da Çanakkale Zaferini Anma Töreni, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/gorada-canakkale-zaferini-anma-toreni/> 08.01.2019.
- Kosova'da Necmiye Pogarusha Onuruna Konser Verildi, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovada-necmiye-pogarusha-onuruna-konser-verildi/> 08.01.2019.
- Kosova'da Ortak Geçmişimiz Sergileniyor, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovada-ortak-gecmisimiz-sergileniyor/> 08.01.2019.
- Kosova'da Osmanlı Kitabeleri, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovada-osmanli-kitabeleri/> 08.01.2019.
- Kosova'da Soydaş Öğretmenler İçin Hizmet İçi Eğitim Düzenlendi, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovada-soydas-ogretmenler-icin-hizmet-ici-egitim-duzenlendi/> 08.01.2019.
- Kosova'da Türk Caz Haftası, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovada-turk-caz-haftasi/> 08.01.2019.
- Kosova'dan Türkiye'ye, Demokrasiye Selam Paneli, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovadan-turkiyeye-demokrasiye-selam-paneli/> 08.01.2019.
- Kosovalı Çocuklar Karagöz Tasvirleri Yaptı, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovali-cocuklar-karagoz-tasvirleri-yapti/> 08.01.2019.

-
- Kosovalı Yazar Adayları Sertifikalarını Aldı, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/kosovalı-yazar-adayları-sertifikalarını-aldi/> 08.01.2019.
- Kosova'yı Tanıyan Devletler, <http://www.kosovothanksyou.com/> 01.04.2019.
- Osmanlı Kuruluş Coğrafyası Kafilesi Yola Çıktı, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/osmanlı-kuruluş-cografyası-kafilesi-yola-cikti/> 08.01.2019.
- Prizren Yunus Emre Enstitüsünde Şeb-i Arus Programı, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/prizren-yunus-emre-enstitüsünde-seb-i-arus-programı/> 08.01.2019.
- Prizren'de Sanat Şoleni: DokuFest, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/prizrende-sanat-soleni-dokufest/> 08.01.2019.
- Prof. Dr. Durali Yılmaz Türkoloji Öğrencileriyle Buluştu, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/prof-dr-durali-yılmaz-türkoloji-öğrencileriyle-bulustu/> 08.01.2019.
- Sinema Sektörünün Öncüleri Türkiye'de Buluşuyor, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/sinema-sektorünün-öncüleri-türkiyede-bulusuyor/> 08.01.2019.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/türkiye-kosova-siyasi-iliskileri-.tr.mfa/> 01.04.2019.
- Yunus Emre Enstitüsü, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon/> 12.04.2019
- Yunus Emre Enstitüsü, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitüsü/> 12.04.2019.
- Yurt Dışındaki Türkologlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitim Programı, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/yurt-disindaki-türkologlara-yabancı-dil-olarak-türkçe-egitim-programı-sona-erdi/> 08.01.2019.
- Zübeyde Hanım Türk Kadınlar Korosu Atölye Çalışması, <https://www.yee.org.tr/tr/haber/zubeyde-hanım-türk-kadınlar-korosu-atölye-calismasi/> 08.01.2019.